10/01/2025

10 Ιανουαρίου: Εορτάζει ο Άγιος Γρηγόριος Νύσσης

/ Βίοι Αγίων

Σήμερα, 10 Ιανουαρίου, η Εκκλησία τιμά τη μνήμη ενός εκ των μεγίστων θεολόγων, το Γρηγόριο Επίσκοπο Νύσσης.

- Του Λάμπρου Κ. Σκόντζου, Θεολόγου – Καθηγητού

Άγιος Γρηγόριος Νύσσης, ο μεγάλος Καππαδόκης Πατέρας

Οι Καππαδόκες Πατέρες είναι οι θεμελιωτές της Θεολογίας της Εκκλησίας μας, διότι κατόρθωσαν να διατυπώσουν με ακρίβεια το ορθόδοξο δόγμα, το οποίο είναι συνώνυμο με τη σωτηρία μας. Ένας από αυτούς υπήρξε ο άγιος Γρηγόριος

Επίσκοπος Νύσσης, μια πραγματικά μεγάλη εκκλησιαστική φυσιογνωμία του 4ου μ.Χ. αιώνος, ο οποίος έβαλε τη δική του σφραγίδα στη διατύπωση των σωστικών αληθειών της χριστιανικής μας πίστεως.

Γεννήθηκε το 332 στη Νεοκαισάρεια του Πόντου και ήταν αδελφός του Μ. Βασιλείου. Από την ευσεβή οικογένειά του είχε πάρει τις πνευματικές του καταβολές και την ισχυρή πίστη του στο Θεό. Στο ευλογημένο σπίτι, της αγίας αυτής οικογένειας, κυοφορήθηκε μια σειρά μεγάλων αγίων της Εκκλησίας μας (Μ. Βασίλειος, άγιος Γρηγόριος, αγία Μακρίνα (γιαγιά), αγία Μακρίνα (αδελφή), αγία Εμμέλεια (μητέρα), άγιος Ναυκράτιος (αδελφός), κλπ). Για τα νεανικά του χρόνια δε γνωρίζουμε σχεδόν τίποτε. Φαίνεται ότι σπούδασε στην Καισάρεια και ένας από τους δασκάλους του υπήρξε ο αδελφός του Βασίλειος. Σπούδασε ρητορική και φιλοσοφία, η οποία τον έθελγε από μικρό. Διακρίνονταν για την ευφυΐα του και την φιλομάθειά του. Ως δασκάλα του θεωρούσε ο ίδιος και την αδελφή του Μακρίνα, η οποία τον δίδαξε αρετή και άσκηση.

Μελετούσε με πάθος την ελληνική φιλοσοφία και τα συγγράμματα του μεγάλου εκκλησιαστικού διδασκάλου Ωριγένη. Μελετούσε επίσης τους φιλοσόφους: Φίλωνα τον Ιουδαίο και τον Θεόγνωστο, οι οποίοι άσκησαν μεγάλη επίδραση σ’ αυτόν. Μελετούσε τη θύραθεν φιλοσοφία ακόμα και μετά την είσοδό του στον ιερό κλήρο.

Κατ’ αρχάς ασκούσε το επικερδές επάγγελμα του ρήτορα, αποκτώντας τη φήμη ενός από τους σπουδαιότερους ρήτορες της εποχής του. Νυμφεύτηκε την Θεοσέβεια, μια σπουδαία και αγία γυναίκα, η οποία όμως πέθανε λίγο καιρό αργότερα. Ο Γρηγόριος αντιμετώπισε με στωικισμό την απώλειά της. Ο ισχυρός χαρακτήρας του και η βαθειά πίστη τους στο Θεό τον βοήθησαν να ξεπεράσει το χαμό της.

Ύστερα από αυτό αφιερώθηκε στην Εκκλησία. Για λίγο καιρό αποσύρθηκε στο περίφημο ασκητήριο του αδελφού του Βασιλείου στον Πόντο, στα όχθες του Ίρη ποταμού, όπου προετοιμάστηκε πνευματικά, με άσκηση, κάθαρση παθών και προσευχή. Όσον αφορά τη γνώση των εκκλησιαστικών πραγμάτων φαίνεται ότι δεν την κατείχε όσο έπρεπε και γι’ αυτό ο αδελφός του Βασίλειος δεν τον προόριζε αρχικά για κληρικό. Όμως στα 371 χήρεψε η επισκοπή Νύσσης, στην οποία χειροτονήθηκε επίσκοπος, σε ηλικία σαράντα χρονών, υποσχόμενος πλήρη αφοσίωση στη διακονία της Εκκλησίας.

Σύντομα όμως έγινε στόχος των αιρετικών αρειανών, οι οποίοι άρχισαν τις ενοχλήσεις, διότι διείδαν ότι ένας ακόμη αντιαρειανός επίσκοπος προστέθηκε στους επικριτές τους. Και τούτο διότι ο Γρηγόριος είχε το σθένος, την ικανότητα και τη δύναμη να τους απογυμνώνει θεολογικά. Σχεδίασαν να τον εξοντώσουν.

Χάλκευσαν ψεύτικες κατηγορίες ότι δήθεν είχε σφετεριστεί τα χρήματα της Εκκλησίας και το χειρότερο: τον κατηγόρησαν ότι είχε εκλεγεί αντικανονικά Επίσκοπος. Τις κατηγορίες ανέλαβε να προωθήσει κάποιος φανατικός αρειανός, ονόματι Φιλόχαρης, προς τον διοικητή του Πόντου Δημοσθένη, ο οποίος ανάλαβε τη δίωξη του Γρηγορίου. Προς αυτόν απέστειλε επιστολές ο Μ. Βασίλειος, με τις οποίες τον παρακαλούσε να διενεργήσει διαχειριστικό έλεγχο στην επισκοπή για να αποδειχτεί η αθωότητα του Γρηγορίου. Όμως δεν κατέστη δυνατό να πειστεί ο Δημοσθένης. Επίσης ο φανατικός αρεινόφρων αυτοκράτορας Ουάλης είχε κάθε λόγο να καταδικαστεί ο ορθόδοξος Γρηγόριος. Έτσι, με σκοτεινά διαβούλια το 376 σύνοδος αρειανών επισκόπων του Πόντου και της Γαλατίας τον καθαίρεσαν ερήμην.

Ο Γρηγόριος έφυγε καταδιωκόμενος από την Επισκοπή του, διότι κινδύνευε πλέον και η ζωή του από τους φανατικούς αιρετικούς αρειανούς. Περιπλανήθηκε για δύο χρόνια στα δάση του Πόντου. Η περιπέτειά του έλαβε τέλος το 378, μετά το θάνατο του Ουάλη. Επέστρεψε στη Νύσσα, όπου του έγινε θερμή και θριαμβευτική υποδοχή από τους ορθοδόξους πιστούς. Ο Γρηγόριος άρχισε αμέσως την ποιμαντική του διακονία και την κάθαρση της Εκκλησίας από τους αρειανούς. Την επόμενη χρονιά πέθαναν τα αδέλφια του Βασίλειος και Μακρίνα, γεγονός, που τον γέμισε με πίκρα και οδύνη.

Το 379 έλαβε μέρος στην Τοπική Σύνοδο της Αντιόχειας, η οποία συγκλήθηκε να καταδικάσει την αίρεση του Απολλιναρίου, ο οποίος δίδασκε ότι ο Χριστός, κατά την σάρκωσή Του, έλαβε μόνον σάρκα από την ανθρώπινη φύση και όχι και ψυχή, που σημαίνει ότι δεν έγινε αληθής άνθρωπος και άρα δεν είναι πραγματικός σωτήρας του κόσμου. Ο Γρηγόριος, με την ευγλωττία του και την θεολογική του κατάρτιση, ανασκεύασε τις κακοδοξίες του Απολλιναρίου και στερέωσε το ορθόδοξο δόγμα. Μετά το πέρας της Συνόδου στάλθηκε από του Πατέρες στην Εκκλησία της Βαβυλώνας και Αραβίας, για να κομίσει και να εφαρμόσει τις αποφάσεις της Συνόδου, στις οποίες κυριαρχούσαν αιρετίζουσες τάσεις. Μετά από αυτό επισκέφτηκε και τους Αγίου Τόπους και προσκύνησε τα Ιερά Προσκυνήματα. Αλλά εκεί έγινε στόχος των αιρετικών Απολλιναριστών.

Το 381 μετέβη στην Κωνσταντινούπολη, για να λάβει μέρος στην Β΄ Οικουμενική Σύνοδο. Εκεί, με σθένος και καθαρό θεολογικό λόγο, κατατρόπωσε τους πνευματομάχους του αιρετικού Μακεδονίου, αποδεικνυόμενος αυθεντία. Μάλιστα οι Πατέρες της Συνόδου τον χαρακτήρισαν ως «Πατήρ Πατέρων και Νυσσαέων Φωστήρας». Ο αυτοκράτορας Μ. Θεοδόσιος (379-395) τον αποκάλεσε «Στύλο της Ορθοδοξίας» και τον τίμησε δεόντως. Επίσης το 382 και 383 ήταν επίσης παρών στην Βασιλεύουσα στον αγώνα κατά των αρειανών.

Επανήρθε στην Επισκοπή του, όπου εργάστηκε με ζήλο, χωρίς να υπάρχουν ιδιαίτερες πληροφορίες για τα τέλη της ζωής του. Κοιμήθηκε ειρηνικά το 394. Έγραψε σπουδαία συγγράμματα, θεολογικά, δογματικά, πολεμικά, ερμηνευτικά, λόγους, επιστολές κλπ. Σε αυτά είναι διάχυτη η θύραθεν παιδεία του και κυρίως η ελληνική φιλοσοφία. Κάποιοι προσπάθησαν να τον σπιλώσουν ως δήθεν κακόδοξο, «ωριγενιστή», κατά τις λεγόμενες «ωριγενιστικές έριδες» του 6ου αιώνα. Όμως η Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδος αποφάνθηκε για την Ορθοδοξία του. Η μνήμη του τιμάται στις 10 Ιανουαρίου.